

Dudás Katalin: Az amatőr művészeti tevékenység hatása a szubjektív életminőségre és a lelki egészségre

1. A művészi alkotókészség eredete és fokozatai

Antropológiai kutatások alapján úgy tűnik, maga a művészet, a művészi alkotás az emberi lét olyan elválaszthatatlan velejárója, mint a rokonsági rendszerek vagy a hitek valamilyen természetfeletti erő/k létezésében. A művészeti alkotókészség eredete ugyanabban az emberi lényegben található, amely lehetővé teszi, hogy a közvetlen szükségletein túlmenően termeljen, juttassa érvényre az esztétikum törvényeit (Papp, 1986:16). Bár a művészeti alkotókészség általános tulajdonságunk, de megvannak a maga fokozatai. Szétbontható alkotásra és befogadásra, de ezek nem állíthatók szembe, mert a befogadás maga is egyfajta újraalkotás, aktív szellemi tevékenység. Az ember többet képes befogadni, mint megalkotni, azonban a befogadás terjedelme mindig attól függ, mit képes létrehozni – akár elemi szinten is – a befogadó. Egy másik szempontból az alkotókészség generatív és autonóm/innovatív alkotókészségre bontható. Előbbi, mely meglévő formák, elemek szabályok alapján képes új variációkat létrehozni, minden ember sajátja. Ezzel szemben az innovatív fok – mely új elemeket, szabályokat képes kialakítani – csak keveseké. A kapitalizmus előtti korokban a nagy többséget kitevő paraszti társadalomban szinte mindenki egyszerre volt generatív jellegű alkotó és befogadó. Az autonóm művészet egy másfajta, de ugyancsak generatív jellegű közegben, a műhelyek, mesterségek, háziipar közvetlen közegében működött (Papp, 1986:25). Az ipari társadalom kialakulásával, a paraszti társadalom megszűnésével a művészeti alkotás és befogadás is elvált egymástól. Az alkotás kevesek sajátja lett, míg a többség passzív befogadóvá vált, így a „művészettel élés”, az aktív esztétikai tevékenység hiánya alakult ki.

2. Az amatőr és a profi elhatárolása

Az amatőr művészeti tevékenység az aktív művelődés egyik legfontosabb formája. Magyarországon a 14-70 évesek több mint negyede, mintegy kétmillió ember foglalkozik vele (Dudás-Hunyadi, 2005:83), ezeknek fele valamilyen közösség keretében. A pusztán számokon túlmenően, az amatőr művészeti tevékenység a kulturális élet semmi mással nem pótolható eleme, mind az általa létrehozott-közvetített művészeti értékek, mind közösségformáló ereje

révén. Társadalmi jelentősége különösen a kistelepüléseken kiemelkedő, számos esetben egyedüli közvetítője a művészeti értékeknek.

Az amatőr szó jelentése kifejtésre, magyarázatra szorul, hiszen ma a közbeszédben sokszor a dilettánssal együtt a profival szembeállítva a hozzá nem értés negatív konnotációját hordozza. Maga a kifejezés a latin „amare” („szeretni”) töből ered, arra a személyre utalt, aki szereti csinálni, amit csinál. Hasonló a helyzet a dilettáns szóval, mely a latin "delectare" (= örömet lelteni valamiben) származéka, olyasvalaki volt, aki élvezett egy bizonyos tevékenységet. Fontossága miatt szó szerint idézzük Csíkszentmihályi Mihály (Csíkszentmihályi 1997:90) ezzel kapcsolatos gondolatait: *„Ezeknek a szavaknak a legkorábbi jelentése éppen ezért az élményre, s nem a teljesítményre terelte a figyelmet; azt a szubjektív jutalmat írták le, amit az egyén abból nyert, hogy bizonyos dolgokat csinált, nem pedig a teljesítményre összpontosított. Semmi sem illusztrálja jobban, hogy megváltozott a magatartásunk az élmény értékével szemben, mint éppen ennek a két szónak a sorsa. Volt idő, amikor amatőr költőnek vagy dilettáns tudósnak lenni csodálatos volt, hiszen ez azt jelentette, hogy az életet értékesebbé lehetett tenni az ilyen tevékenységekben való elmélyedéssel. A hangsúly azonban egyre erősebben áttolódott arra, hogy a magatartást többre értékeljük a szubjektív körülményeknél; a sikert, a teljesítményt, az elért eredményt csodáljuk, nem a tapasztalatok minőségét. Következésképpen lassan kínossá vált, ha valakit dilettánsnak neveznek, annak ellenére, hogy a dilettáns azt éri el, ami a legfontosabb – örömet szereznek neki a saját cselekedetei.”*

Az amatőr és profi művészet nem különíthető el a művek oldaláról: művészeti értéket kedvtelésből dolgozó alkotó is létrehozhat, és a professzionalitás sem biztos előfeltétele a művészeti érték létrehozásának (Lágler, 2002:47). Éppen emiatt nem választható szét amatőr és profi a képzettség, iskolázottság szerint sem. Az amatőr és profi közötti különbségtételben írásunkban ezért a művészethez való egzisztenciális viszonyt vesszük alapul. Mind az amatőr, mind a hivatásos művészeti tevékenység csak bizonyos szinten felül válik művészeti értékalkotóvá. Az amatőr művészetnél az alapérték a művelődési érték, míg a hivatásosnál a kereskedelmi érték. Az amatőr művész - tudatosan vagy ösztönösen - önnevelési folyamat részesítésévé válik, éppen ebben az emberformálásban rejlik az amatőr művészet egyik fő társadalmi funkciója a közösségformálás, az esztétikai értékek létrehozása mellett (Kiss, 2001:31). Az öntevékeny művészeti tevékenység egyéni és csoportos formái Durkó szerint igen nagy jelentőségűek a személyiség fejlesztésében, ezen belül is az innovációs kreatív képességek, készségek felébresztésében, fejlesztésében, gyakorlásában (Durkó, 1999:66). Hangsúlyozta az alkotó közösségekben érvényesülő csoport-hatás jelentőségét, véleménye szerint igen sokrétű személyiségformáló erő rejlik e művelődési csoport-hatásban: a mások példájában, motivációs ösztönzésében, viselkedési mintáiban, bíráló aktivitásában, az egymást-segítés, kiegészítés gyakorlatában (Durkó, 1999:79).

3. A művészeti tevékenység hatásmechanizmusai

A művészet hatásáról szóló cikkeket olvasva, az ember könnyen eshet abba a hibába, hogy általános gyógyírnak gondolja minden problémára. Egy amerikai, a téma szakirodalmát áttekintő cikk (Guetzkow, 2002:3) két dimenzió alapján rendezte táblába a művészetnek tulajdonított hatásokat. A sorokban a művészeti input különböző típusai szerepelnek (közvetlen részvétel, közönséggént való részvétel, művészek/művészeti csoportok/intézmények jelenléte), az oszlopokban pedig a tulajdonított hatásokat egyéni és közösségi szintjén elkülönítve mutatja be. Témánk szempontjából a táblázat első sora érdekes (közvetlen részvétel), így csak azt fejtjük ki.

A művészet hatásának mechanizmusai – közvetlen részvétel (Guetzkow, 2002:10)

Az egyén szintjén:

- Egészségügyi: személyközi kapcsolatokat épít és támogatja az önkéntességet, lehetőséget ad az önkifejezésre és az öröm érzésének megélésére, csökkenti a stressz szintjét, növeli az immunrendszer hatékonyságát
- Kognitív/pszichés: az önbecsülés, a hatékonyság érzésének erősödése, az odatartozás érzésének növekedése, az emberi tőke (készségek és kreativitás növekedése)
- Interperszonális: egyéni szociális hálózat építése, a másokkal együtt dolgozás képességének, illetve a kommunikációs készségek javulása

A közösség szintjén

- Gazdasági (pl. fizetett munkatársak bére)
- Kulturális - növeli a közösségi identitást és a hatékonyság érzését
- Társadalmi: hozzájárul a társadalmi tőke képzéséhez, az emberek bevonásával, szervezetek összekapcsolásával, a helyi önkormányzattal, nonprofit szervezetekkel, és intézményekkel együttműködésben való részvétel élményével

A témával kapcsolatos empirikus kutatásokból egy három szekunder elemzés eredményeit összegző cikket szeretnénk kiemelni. Tepper (Tepper, 2014:6) erős pozitív korrelációt jelez a művészeti tevékenység és a szubjektív jóllét között. A művészeti tevékenység és a szubjektív életminőség kapcsolatának elméleti hátterét a pozitív pszichológiai irányzat adja. Seligman (Seligman, 2001:19) az életminőségnek, melyet a boldogsággal azonosít, három szintjét különíti el. Az első az élvezet, a hedonizmus szintje, mely igen fontos a testi –lelki egyensúly fenntartásához, de ez önmagában csak az állati késztetések kielégítését jelenti. A második szint a bevonódásé, amikor az ember teljesen feloldódik egy feladat teljesítése közben és a legmagasabb szintű élményt éli át közben. Csíkszentmihályi (Csíkszentmihályi, 1997:13) ezt nevezi flow élménynek, áramlatnak. Csíkszentmihályi szerint – többek között – a sport, a játék, a művészetek, a hobbik gyakorlása az a tevékenység, amelyeket gyakorolva gyakran jelentkezik a flow élmény. A harmadik szint az értelmes élet, az élet értelmének keresése, mely megfelel az Arisztotelész szerinti tökéletes boldogságnak, mely nem élmény vagy állapot, hanem aktivitás. Ezt a szintet az önfelfogadás, a személyes növekedés, a másokkal kialakított pozitív kapcsolatok és az autonómia jellemzik (Kopp-Martos, 2011:4).

Tepper (Tepper, 2014:8) általában az egész témát, a művészeti tevékenység és az életminőség kapcsolatát kevésbé kutatott témának tartja, ahol számos kérdés vár még tisztázásra. Ilyen kérdés az, hogy a művészeti tevékenységnek milyen hatása van a különböző szociodemográfiai vagy egyéb csoportokra. Jellemzően a kutatások eddig nem annyira a teljes népességet, hanem speciális csoportokat (idősek, rizikócsoportba tartozó fiatalok, bevándorlók, stb.) vizsgáltak, s kérdéses, hogy ezek eredményei mennyire általánosíthatók. Fontos részeredmény e tekintetben, hogy úgy tűnik, a történelmileg hátrányos helyzetű csoportok (nők, kisebbségek) tagjai esetében nagyobb pozitív változást tud hozni a tevékenység. Bemutatja a téma kutatásával kapcsolatos általános módszertani problémákat. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy tételezhető-e oksági viszony a

művészeti aktivitás és az életminőség között, s ha igen, ez milyen irányú. Tehát aki művészeti tevékenységet folytat, annak ettől jobb lesz az életminősége, az egészsége, vagy a boldogabb, egészségesebb emberek inkább aktívabbak e téren (is). Hiányoznak a művészeti tevékenységet más aktivitásokkal (vallási, sport, szociális, egyéb) összevető kutatások, melyek kimutatnák, hogy melyiknek van nagyobb hatása az életminőségre, illetve mely dimenziók mentén tér el ezek hatása. További problémát jelent a megfelelő adatok hiánya, így például a hosszú távú hatás mérésére alkalmas adatbázisoké, általában kicsi az ilyen kutatások elemszáma, illetve számos egyéb szempontból is limitált az általánosíthatóságuk. Problémaként jelzi, hogy az ilyen kutatásokba a résztvevők saját magukat választják ki, s nem kísérleti jelleggel kerülnek be randomizált módon művészeti tevékenységet folytató/nem folytató csoportokba a hatás mérésére. Fontos előrelépést jelent e területen a DICE (Drama Improves Lisbon Key Competencies in Education) program (Káva Kulturális Műhely Egyesület - DICE Konzorcium, 2010:6), mely az első kísérlet a tanítási színház és dráma tevékenység hatásának mérésére. A nemzetközi projekt elindítója és projektvezetője a magyar Káva Kulturális Műhely. Az EU által központosítva támogatott nemzetközi vizsgálat tizenkét partner ország, 4500 diákja részvételével zajlott. A nyolc lisszaboni kulcskompetencia közül ötöt vizsgáltak (1. anyanyelvi kommunikáció 2. a tanulás tanulása 3. személyközi, interkulturális és szociális kompetenciák, állampolgári kompetencia 4. Vállalkozói kompetencia 5. kulturális kifejezőkészség); valamennyi esetén szignifikáns javulást tapasztaltak a kontrollcsoportokhoz képest a tanítási színház és dráma tevékenység hatására (nem vizsgált kulcskompetenciák: idegen nyelvi kommunikáció, matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák, digitális kompetencia).

4. A kutatásról

A Nemzeti Művelődési Intézet által koordinált I. Kulturális Közfoglalkoztatási Program két adatfelvételi moduljában - többek között - amatőr művészeti tevékenységet folytató személyekkel vettek fel kérdőíveket közfoglalkoztatottak 2014. február-áprilisában. A kiválasztás egyetlen szempontja az volt, hogy a megkérdezett amatőr művészeti tevékenységet folytasson. Azt, hogy mi számít amatőr művészeti tevékenységnek, a megkérdezettek megítélésére bízunk, tehát nem jelöltünk ki művészeti ágakat, vagy határvonalat az amatőr, illetve a profi művészeti tevékenység között. Összesen 5.915 értékelhető kérdőívet tudunk elemezni. A minta nem tekinthető reprezentatívnak, mert eleve csak azokon a településeken vették fel, ahol dolgoztak kulturális közfoglalkoztatottak. Emiatt a megkérdezettek településtípus szerinti összetétele jelentősen eltér a teljes lakosságtól: jóval kisebb a fővárosiak, s nagyobb a falun élők aránya. Az átlag lakossággal összevetve egy másik eltérés is tapasztalható: több közöttük a diplomás, ez viszont a célcsoport adottságaiból következik, mivel az amatőr művészeti tevékenységet űzők aránya az iskolai végzettséggel erősen nő (Dudás-Hunyadi 2005:82). (A diplomások aránya a 25 éves és idősebb lakosság körében 19% a KSH adatai szerint, míg a mintában 39% volt (forrás: KSH népszámlálás, 2011 http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/teruleti/00/00_1_1_4_1.xls).

Az amatőr művészeti tevékenység (illetve bármely más tevékenység) hatásának mérésére számos módszer mutatkozik. Módszertanilag optimálisnak a kontrollcsoport bevonásával készült longitudinális vizsgálat számít, mikor többszöri mérésre kerül sor, minimálisan a tevékenység megkezdése előtt és után, mind az érintett csoport, mind a vele minél több lényeges ismérv mentén megegyező kontrollcsoport körében. Felmérésünk jellege egyszeri, az amatőr művészeti tevékenységben résztvevők retrospektív önértékelésén alapuló mérésre adott módot.

Vizsgálatunkban 19 előre megadott item segítségével vizsgáltuk, hogy a megkérdezettek szerint hogyan befolyásolta életüket, szubjektív életminőségüket amatőr művészeti tevékenységük. A szubjektív életminőséget kutatásunkban a boldogsággal azonosítottuk. Mivel a boldogság szoros összefüggésben áll az egészséggel, ezért mérését kiegészítettük az egészség három dimenzióját (Kopp, 2009:38), a testi, lelki és társas-szociális-társadalmi egészséget mérő mutatókkal. További szempont volt az is, hogy az egyéni helyzet javulását vizsgáló változók mellett a közösség felé fordulást is mérjük, hiszen ez az értelmes élet, illetve az érett személyiség egyik ismertetőjele számos pszichológiai megközelítés, többek között Erickson pszichoszociális fejlődésmélete, vagy Allportnak a személyiség érettségével kapcsolatos elmélete szerint. Az általunk áttekintett szakirodalomhoz képest kutatásunk annyiban hoz újszerű megközelítést, hogy az amatőr művészeti tevékenység egyéni/közösségi jellegét is vizsgáljuk.

Tepper cikke (Tepper, 2014:6) nyomán azt a hipotézist kívánjuk megvizsgálni kutatásunkban, hogy mintánkban a hátrányos helyzetű rétegeknél jár-e a legnagyobb pozitív változással az amatőr művészeti tevékenység vagy sem. Kutatásunkban hátrányos helyzetűnek az alacsonyabb jövedelmű, illetve iskolázottságú csoportokat vettük, továbbá a nőket. Tepper eredményei szerint, ha minden más tényezőt kontroll alatt tartanak, a nők és a hátrányos helyzetű kisebbségek tagjai közül azoknak az életminősége jobb, akik amatőr művészettel foglalkoznak.

5. A kutatás eredményei

A megkérdezett amatőr művészek igen nagy arányban vélték azt, hogy tevékenységük hatására boldogabbak lettek: 64%-uk szerint az állítás teljes mértékben, további 33%-uk kismértékben igaz rá, s csak 2%-uk szerint egyáltalán nem igaz (1. ábra). Kiemeljük azt a tényt, hogy a javulás minden szociodemográfiai csoportban igen nagymértékű volt. Még az ebből a szempontból leghátrányosabb helyzetűnek bizonyuló munkanélkülieknek is a fele (52%) teljes mértékben igaznak érezte magára az állítást. Megvizsgálva azt, hogy a boldogabbá válás mely más állításokkal függ össze a legerősebben, a kapcsolati háló bővülésére vonatkozókkal (több ismerős, barát) találtuk a legszorosabb kapcsolatot, 0,4 körüli korrelációs együtthatóval, de valamennyi vizsgált itemmel szignifikáns pozitív összefüggés mutatkozott. A leggyengébben a település gondjai iránt való érdeklődéssel, a kézügyesség javulásával kapcsolódott (korrelációs együttható 0,2 alatt). Utasi Ágnes kutatásai (Lennert, 2009:148) egyértelműen jelzik, hogy a közösséghez tartozás érzése meghatározó szerepet tölt be életminőségünkben. A közösséghez tartozás, a kapcsolatok létrehozásának (és megtartásának) esélye azonban eltérő: a kor előrehaladtával, a munkahelyi kapcsolatok megszűnésével erősen csökken.

A megkérdezettek erős többségének nagyobb lett a kapcsolati hálója (több ismerőse lett: nagymértékben igaz: 73%, több barátja lett: 58%). Ez részben arra vezethető vissza, hogy az amatőr művészeti tevékenység többnyire társas keretek közt zajlik (1. tábla). Felmérésünk alapján a többség másokkal együtt alkot/gyakorol és be is mutatja közönség előtt a produkcióját (78%). Kevesen vannak, akik egyedül tevékenykednek és csak az „íróasztalnak” dolgoznak (3%). A valóságban az egyedül alkotók/gyakorolók feltehetően az itt kimutatottnál többen lehetnek, csak ők, éppen tevékenységük rejtett jellegéből kifolyólag kisebb eséllyel kerültek a kérdezők látóterébe. Érdekes, hogy elég nagy arányban vannak olyanok, akik bár másokkal együtt alkotnak/gyakorolnak, de sose mutatják be ennek eredményét (8%). E viselkedésre többféle magyarázat is lehetséges: nemrég kezdtek a tevékenységbe, és/vagy nem állnak érzésük szerint a megfelelő tudásszinten, de előfordulhat az alkalom hiánya vagy a félnkség is.

1. tábla: Az amatőr művészeti tevékenység individuális/társas jellege (%)

egyedül alkot/gyakorol, nem mutatja be	3
egyedül alkot/gyakorol, de bemutatja	4
egyedül alkot, de másokkal mutatja be	5
másokkal alkot/gyakorol, de nem lép fel/mutatja be	8
másokkal alkot/gyakorol és bemutat	78
egyéb	1
nincs válasz	1
Összesen	100

A tevékenység pozitív hatása azonban azoknál is érvényesül, ha kisebb mértékben is, akik egyedül alkotnak/gyakorolnak, s művüket nem mutatják be nyilvánosan (több ismerőse lett: nagymértékben igaz: 54%, több barátja lett: 37%). Az egyén kapcsolathálózatának gazdagodása, különösen a különböző helyzetű egyéneket, társadalmi csoportokat összekötő ún. gyenge kapcsolatok számának növekedése mind az egyén boldogságának, mind mobilitási esélyeinek szempontjából fontos. Granovetter (Granovetter 2001:375) szerint minél több gyenge kapcsolattal rendelkezik valaki, annál nagyobb az esélye a munkához, illetve a magasabb munkajövedelemhez. A gyenge kötések alakulása a közösség szintjén is igen fontos: hozzájárul a társadalmi tőke, a kohézió növekedéséhez (Granovetter, 2001:389). Putnam mondását idézve: *„A társadalmi tőke tipikusan kötelékekből, normákból és bizalomból áll össze, amely átvihető az egyik társadalmi környezetből a másikba. A Florentine-kórusok tagjai azért vesznek részt az énekkari munkában, mert szeretnek énekelni, nem pedig azért, hogy részvételükkel a toszkániai társadalmi felépítményt erősítsék. Mégis ez történik.”* (Putnam, 2004:4).

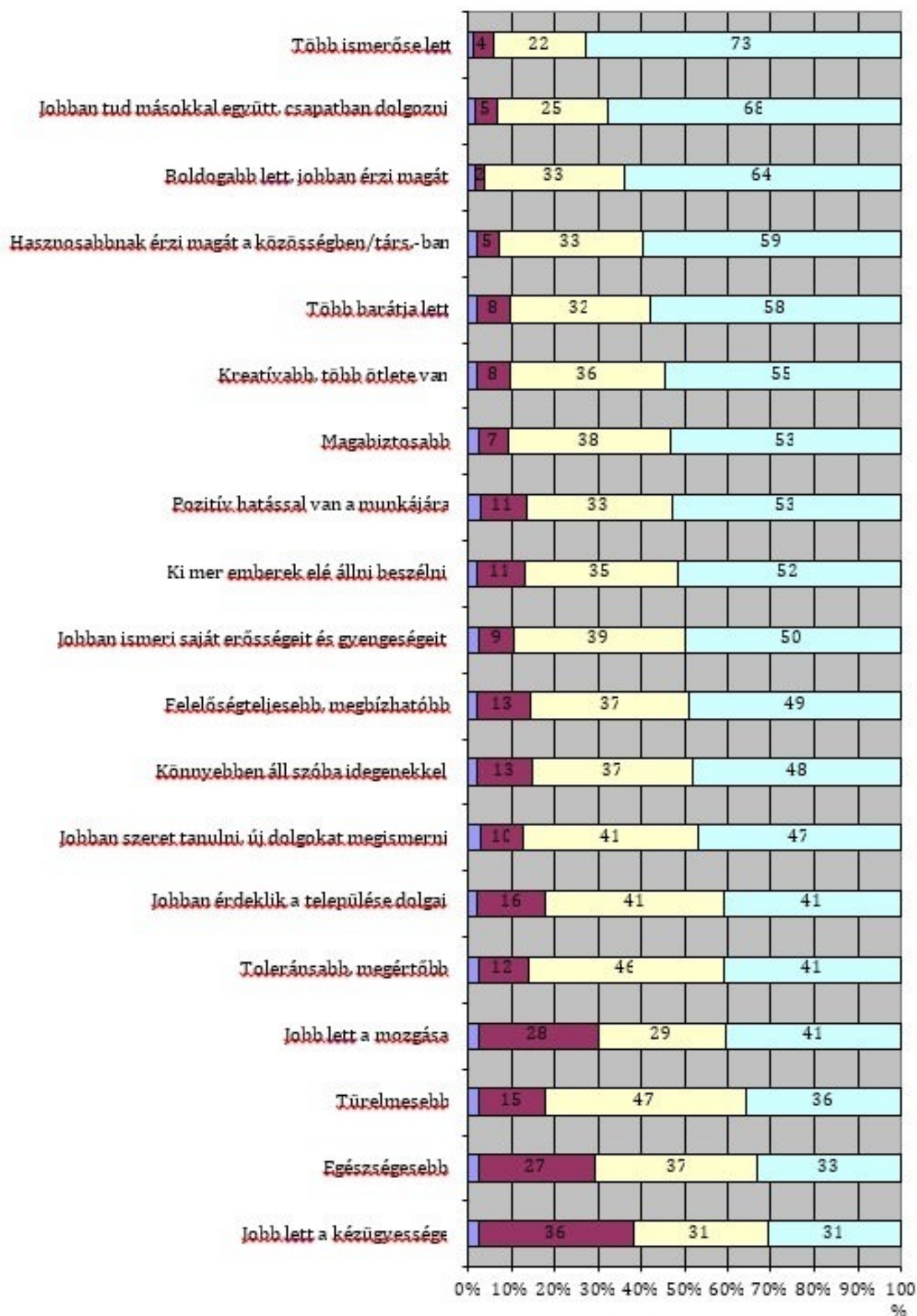
A másokkal együtt dolgozás készsége a társas vagy interszociális kompetenciák egyik fő eleme, jelentősége a modern társadalomban egyre nő. A mai, túlnyomórészt szolgáltatásokra épülő gazdaságban az egyén foglalkoztathatóságának egyik fontos tényezőjét jelenti (Eurodyce 2002:17). A mintánkban szereplő amatőr művészek 68%-a gondolta teljesen igaznak, hogy jobban tud másokkal együtt, csapatban dolgozni, további 25%-uk pedig részben igaznak. A legfiatalabb és a legidősebb korosztály az átlagosnál kissé nagyobb mértékű javulást jelzett.

Vizsgálatunkban két, kifejezetten a közösség felé forduláshoz köthető állítás szerepelt (hasznosabbnak érzi magát a közösség, a társadalom számára, jobban érdeklik a települése dolgai). Előbbit a megkérdezettek 59%-a, utóbbit pedig 41%-uk érezte teljes mértékben igaznak magára nézve. Szignifikáns különbségeket csak az utóbbi állítás esetében észleltünk: a település iránti érdeklődés annál inkább javult, minél idősebb volt a megkérdezett, illetve minél kisebb településen élt.

Általában elmondhatjuk, hogy az egészség mindhárom dimenziójában - testi, lelki és társas-szociális-társadalmi - a nagy többség pozitív változásról számolt be a művészeti tevékenység hatására (az egyes itemeknél kapott válaszok alakulását ld. 1. sz. ábra); a testi egészségnél ez a változás kisebb mértékű volt. Az összkép azonban a testi egészség esetében is igen pozitív: a megkérdezettek 37%-a kismértékben, 33%-a pedig teljes mértékben jellemzőnek mondta a javulást. A legtöbben a táncsal foglalkozók közül számoltak be egészségük javulásáról (47% az átlagos 33%-kal szemben).

Néhány item tekintetében kevesebben számoltak be változásról (kézügyesség, mozgás javulása), nyilván ezeket csak bizonyos művészeti ágak gyakorlása fejleszti.

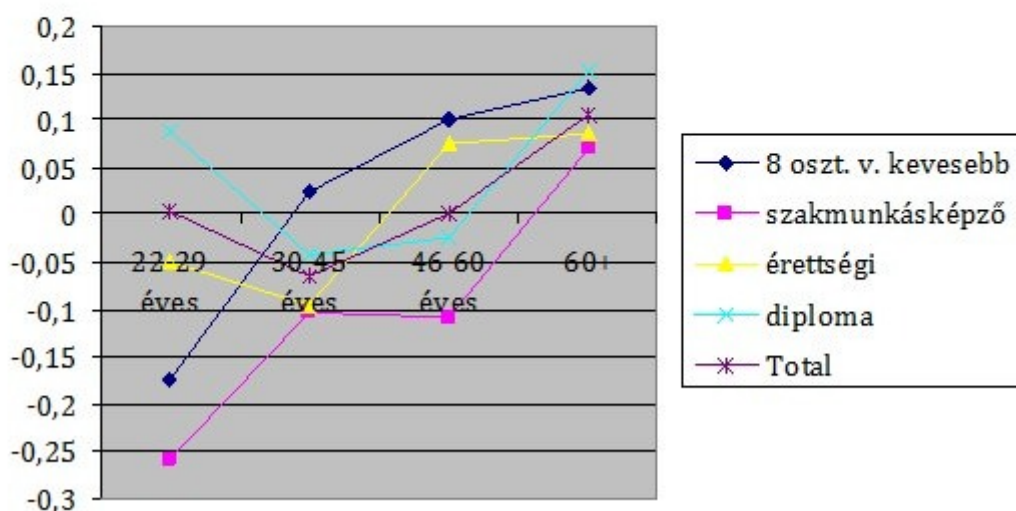
**1. ábra: Mit gondol, annak hatására, hogy Ön ... foglalkozik,
miben hozott változást az életében?**

Mivel szeretnénk volna megállapítani, hogy összességében véve, a művészeti ág választása, az alkotás/gyakorlás közösségi/individuális jellege, illetve a különböző szociodemográfiai jellemzők hogyan befolyásolják az amatőr művészeti tevékenység hatását, az itemekből (kivéve a kézügyességre és a mozgásra vonatkozó, túlságosan speciálisnak bizonyult állításokat), egy, az összehatást mérő főkomponenst állítottunk elő. Ez a főkomponens tehát az egyes itemekben mutatkozó pozitív hatásokat sűríti egy mutatóba (a főkomponens és az eredeti itemek korrelációját mutató táblát ld. 1. sz. melléklet).

Az összefüggéseket vizsgálva nem lehetett egyértelműen eldönteni, hogy a hátrányosabb vagy az előnyösebb helyzetben élők „profitálhatnak”-e az amatőr művészeti tevékenységből. Az észlelt pozitív hatás erőssége a jövedelemmel párhuzamosan nő, de a végzettséget nézve már eltérő a kép: a csak általános iskolát végzettek esetében bizonyult a legerősebbnek, s egy kisebb csúcsot találunk a diplomásoknál. A kort és a végzettséget együttesen figyelembe véve, az idősek által érzékelt pozitív változás minden végzettségi csoport esetében nagyobb volt, mint a fiataloknál. A 2. ábra mutatja a pozitív változás korcsoport, illetve végzettség szerint: a nullánál nagyobb értékek az átlagosnál nagyobb mértékű, a negatív értékek az átlagosnál kisebb pozitív változást jelentenek. A köztes korosztályoknál viszont eltérően alakul az észlelt nyereség: míg a legfeljebb 8 osztályt végzetteknek és a szakmunkásoknak nő a kor előrehaladtával, addig az érettségizettek és a diplomások csoportján belül a fiataloknál és az időseknél a legmagasabb, a középkorosztálynál pedig kisebb. Mindez feltehetően arra vezethető vissza, hogy a magasabb végzettségűek körében a munka több örömet adhat, s kevésbé van szükség az amatőr művészet kompenzáló funkciójára.

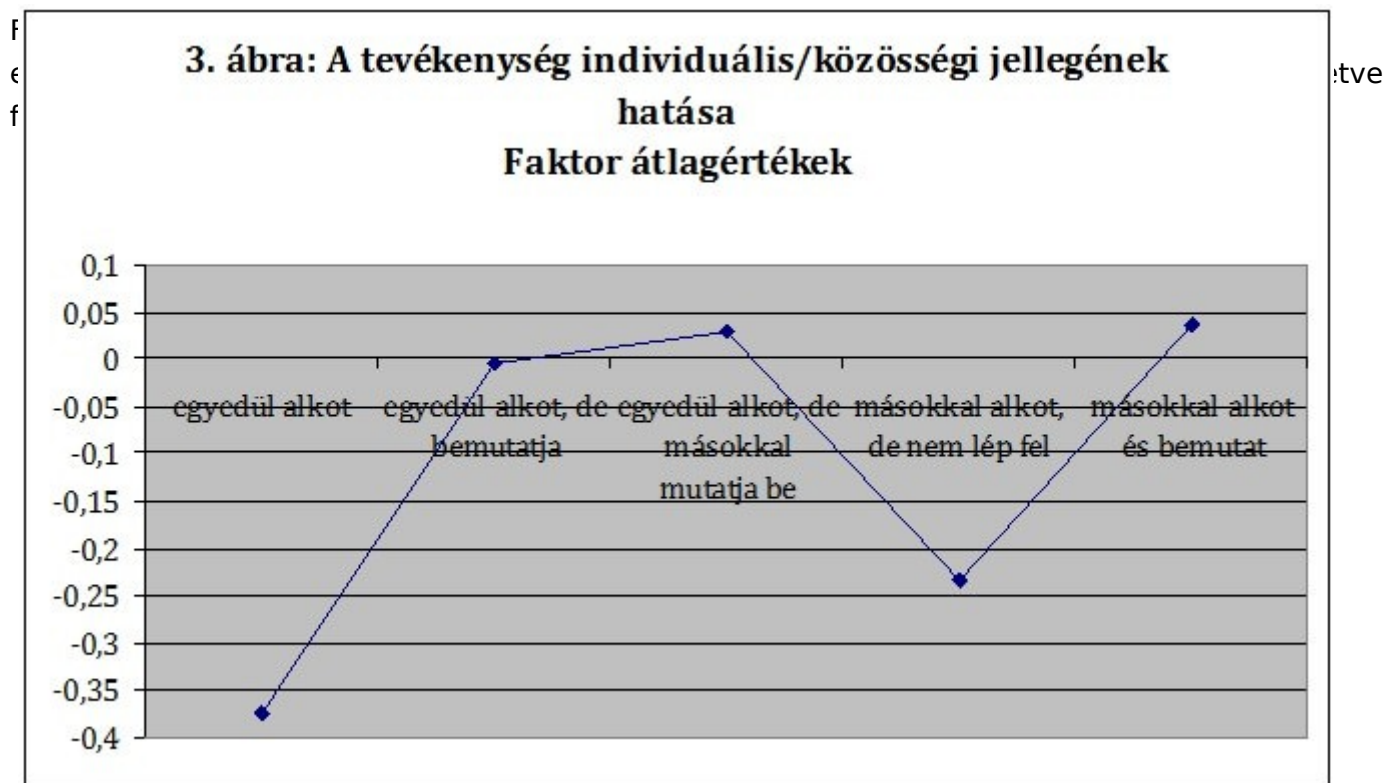
2. ábra: Az amatőr művészeti tevékenység hatása kor és iskolai végzettség szerint Faktor átlagértékek

et észlelnék, mint a nyereségük a

A fenti képet árnyalja egy másik, a társaság, illetve a művészet egymáshoz viszonyított fontosságát mérő kérdése. Eszerint a gyerekeknél a társaság felé billen a mérleg, a kapcsolatokban (munka, család) leggazdagabb fiataloknál és középkorúaknál a művészet a fontosabb elem, az időseknél a kor előrehaladtával a társaság újra egyre fontosabb. Mindezek alapján feltehető, hogy az amatőr művészeti tevékenység mást jelent az egyes életciklusokban: a gyerekek számára a szocializáció, a társas beilleszkedés tanulásának egyik fontos terepe, a fiataloknál-középkorúaknál az útkeresés, önmegvalósítás közege, míg az időseknél egyre inkább társaságteremtő-pótló funkciójú.

A tevékenység individuális/közösségi jellege széles skálán mozoghat az „íróasztalnak” szánt, egyéni alkotástól egészen a csoportos alkotásig/bemutatóig. Nagyobb hatásról számoltak be azok, akik társasan alkotnak, gyakorolnak, illetve mutatják be produkciójukat (3. ábra). E szempontból kiemelten fontosnak tűnik a produktum nyilvános bemutatása: akik egyedül alkotnak/gyakorolnak, de vállalják annak közösségi megméréttetését, nagyobb hatásról számoltak be, mint akik eljárnak ugyan egy csoportba, de a produkció bemutatását nem vállalják. Ki kell emelnünk azonban azt, hogy még az „íróasztalnak dolgozók”, illetve a nem fellépők/bemutatók esetében is pozitív a mérleg.

Megvizsgáltuk, hogy több magyarázó változó együttes figyelembe vételével mennyire tudjuk meghatározni az összhatás alakulását, tehát ha együtt vesszük figyelembe a kor, nem stb. hatását, hogyan alakul a pozitív változás mértéke. Az összhatás alakulását csak kevéssé tudtuk megmagyarázni (lineáris regresszió esetén a magyarázóerő 3,7% volt). Ez az alábbi tényezőkre vezethető vissza: egyrészt az összefüggések egy része feltehetően nem lineáris, másrészt fontos

magyarázó változók, mint a jövedelem és az iskolai végzettség ordinális, és nem intervallum skála szintűek voltak, így nem tudtuk őket bevonni a modellbe. További fontos változók, mint például a tevékenység gyakorisága/intenzitása, kisebbségi hovatartozás, van-e gyereke, ha igen, mennyi éves, stb. pedig nem kerültek felmérésre. A modellbe bevonva kort, a lakóhely településnagyságát, a nemzet, hányféle amatőr művészeti tevékenységet művel, illetve kapott-e már valamilyen díjat, be szokták-e mutatni produkciójukat. A szociodemográfiai ismérvek közül a kor ($\beta = 0,034$) és a nem ($\beta = -0,043$) hatása bizonyult szignifikánsnak: a tevékenység hatása a nők körében magasabb, illetve a korral nő. A legerősebb hatásúnak a díjazás ténye bizonyult: a külső elismerésben részesültek nagyobb hatásról számoltak be ($\beta = 0,135$), azok is, akik többféle tevékenységet folytatnak ($\beta = 0,079$), illetve bemutatják produkciójukat közönség előtt ($\beta = 0,057$).

Ahhoz, hogy megtudjuk, milyen jellemző dimenziók mentén mutatkozik meg az amatőr művészeti tevékenység hatása, az itemek információtartalmát faktorokba sűrítettük. A leginformatívabbnak a négyfaktoros rotált megoldás tűnt, ennél a következő dimenziókat sikerült elkülönítenünk:

- pszichoszociális érettség
- kommunikációs készségek
- kapcsolati háló
- testi egészség

A kimutatott négy faktor közül kettő, a pszichoszociális érettség vagy bölcsesség és a testi egészség megfeleltethető a Kopp Mária és Skrabski Árpád által ismertetett (Kopp-Skrabski, 2009:38) egészséggel összefüggő dimenzióknak. A pszichoszociális érettség faktorán azok az állítások szerepelnek nagy súllyal, amelyek az önismeretet, a tanulásvágyat, s az individuumon túlmutató, a közösség iránti érdeklődést, aktivitást fejezik ki (ld. 2. sz. melléklet). A kapcsolati háló faktorán a több barátja, illetve ismerőse lett állítás volt a domináns. A kommunikációs készség faktorán a ki mer mások elé állni beszélni, könnyebben áll szóba idegenekkel itemek súlya volt a legnagyobb. A testi egészség faktoránál az egészségesebb lett item mellett a jobb lett a mozgása kapott nagy pontszámot. Az eredmények közül azt emelnénk ki, hogy a kommunikációs készségek és a kapcsolati háló dimenziója elválik egymástól, holott köztük logikusan szoros korrelációt feltételeznénk. Ez arra vezethető vissza, hogy a kétféle hatás más csoportra volt jellemző: a kommunikációs készségek javulása az idősebb, képzetlenebb amatőröknél, míg a kapcsolati háló növekedése a fiatal városiaknál volt jellemző. A társas, társadalmi egészség dimenziója mintánkban két, egymástól független faktorként jelenik meg (kommunikációs készségek és kapcsolati háló). E két dimenzió elkülönülése arra vezethető vissza, hogy az amatőr művészeti tevékenység eltérő hatással bír az egyes szociodemográfiai csoportokban. A kapcsolati háló növekedése a városiakra volt jellemző; feltehetően a sűrűbb szövésű, több közvetlen kapcsolatra lehetőséget adó kistépüléseken az ismeretségi kör bővülésére kisebb szükség van, mint a nagyvárosokban.

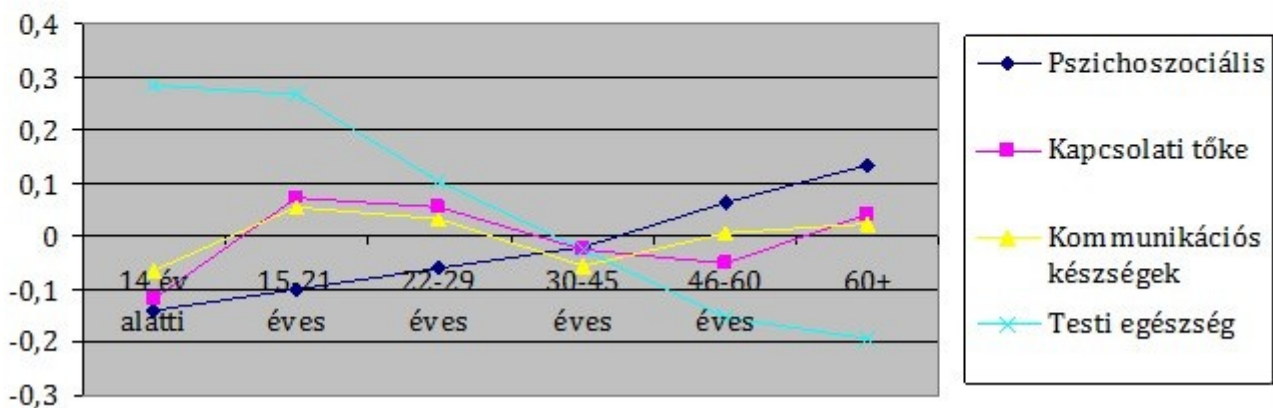
A kommunikációs készséget kivéve minden más dimenziónál – pszichoszociális érettség, kapcsolati háló és testi egészség – minél kedvezőbb anyagi helyzetben van valaki, annál nagyobb pozitív hatást tud kiváltani nála az amatőr művészeti tevékenység (4. ábra).

**4. ábra: Az amatőr művészeti tevékenység hatása
jövedelmi csoportonként
Faktor átlagértékek**

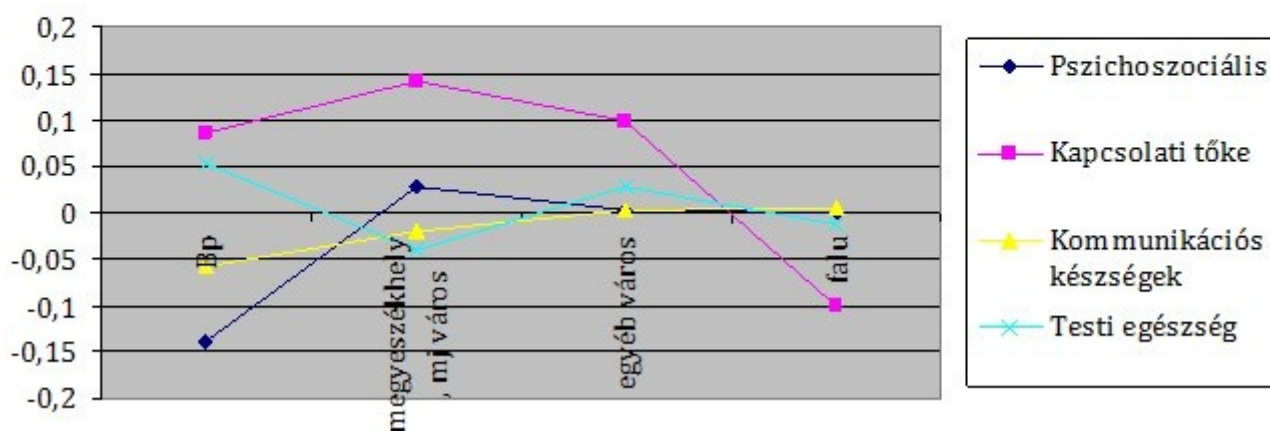

A kor igen erős differenciáló tényezőnek bizonyult (5. ábra). A testi egészségnél és a pszichoszociális érettségnél egyértelműen azoknál következett be a legnagyobb hatás, akik az adott szempontból amúgy is kedvezőbb helyzetben voltak (az egészségnél a fiatalok, az érettségnél az idősebbek esetében). A kapcsolati háló esetében eltérő volt a kép: bár a hatás a legnagyobb kapcsolati hálóval, baráti körrel rendelkező fiataloknál (Albert-Dávid, 2003:5) volt a legerősebb, az e tekintetben leghátrányosabb helyzetű idősek körében a hatás mértéke meghaladta a középkorúaknál tapasztalhatót.

**5. ábra. Az amatőr művészeti tevékenység hatása
korcsoportonként
Faktor átlagértékek**

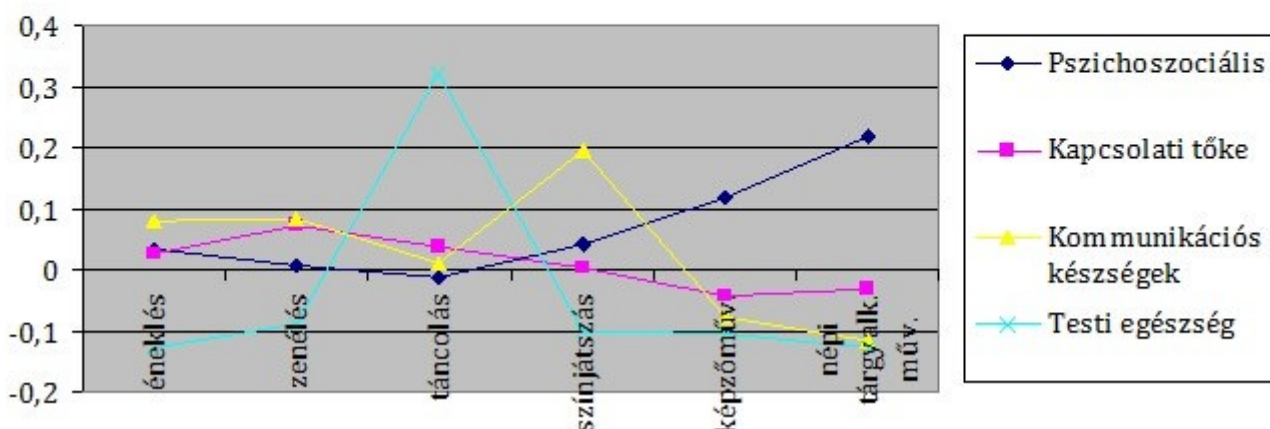

6. ábra: Az amatőr művészeti tevékenység hatásának alakulása településtípus szerint
Faktor átlagértékek

Az egyes műfajok hatását tekintve a várható eredményeket kaptuk: az egészségi helyzet javulása a tánccal mutatta a legerősebb összefüggést, a kommunikációs készség pedig a színjátszással, általában véve pedig az előadóművészetekkel (7. ábra). Az érettség ezzel szemben a képzőművészettel, illetve a népi tárgyalakító művészettel függött össze leginkább, feltehetően az

7. ábra: Az amatőr művészeti tevékenység hatása műfajonként
Faktor átlagértékek

Az egyes dimenziók mentén mért különbségeket szintén csak kis részben tudtuk megmagyarázni a többváltozós lineáris regresszió módszerével; az okok megegyeznek az összhatásnál leírtakkal. A legmagasabb magyarázóerőt a testi egészségnél tapasztaltuk 10,3%-kal, ezt követte az érettség és a kommunikációs készség (3,6%, ill. 3,5%). A legkisebb magyarázó erő a kapcsolati tőke esetében mutatkozott (2,4%).

Egyetlen olyan tényező volt, melynek hatása a többváltozós lineáris regressziós modellben (3. sz. melléklet) mind a négy dimenzió esetén szignifikáns volt: akik kaptak már valamilyen díjat, azok nagyobb változásról számoltak be, különösen kapcsolati hálót tekintve (utóbbi persze kétirányú folyamat lehet, minél több díjat kap valaki, annál többen ismerik, illetve minél többen ismernek valakit, annál a nagyobb az esélye díjra). Ez a tény alátámasztja az amatőr művészeti versenyek, vetélkedők, zsűrizések fontosságát, mert külső visszajelzést, elismerést jelentenek, s esélyt adnak a többi művész, illetve csoport megismerésére is.

A testi egészség átlagosnál jóval nagyobb mértékű javulását észlelték a táncosok, az énekesek viszont kisebbet. Az egészségjavító hatás a korral csökkent.

A kapcsolati háló növekedése esetében a már említett díjazás hatása volt a legnagyobb, azt követte a bemutatás ténye: akik bemutatják produkciójukat, logikusan kiterjedtebb ismeretségi, baráti körre tehetnek szert ezáltal. Műfajt tekintve a zenészek érezték a legnagyobb hatást, s a legkisebbet az általában egyedül dolgozó (vagy alkotás közben kevésbé a társaságra figyelő) képzőművészek.

A kommunikációs készség javulását legerősebben a műfaj befolyásolta: a legnagyobb hatás a színjátszóknál mutatkozott, az énekeseknél pedig valamivel kisebb; a népi tárgyalakotóknál pedig átlag alatti volt. A kommunikációs készség javulása többi tényezőt figyelembe véve is a nőknél és a kisebb településeken élőknel nagyobb az átlagosnál.

Az érettség esetében műfaj szerint a képzőművészek és a népi tárgyalakotók érezték az átlagosnál nagyobb hatást. Minél idősebb az amatőr művész, ez a típusú hatás annál erősebb, illetve átlagosnál nagyobb a férfiaknál is.

6. A boldogság szintje az amatőr művész, illetve a lakossági mintánál

Lehetőségünk volt arra, hogy az amatőr művészek mintáját összehasonlítsuk egy, szintén az I. Kulturális Közfoglalkoztatási Programban felvett lakossági mintával. Mivel a két minta fontos szociodemográfiai ismérvek (végzettség, településtípus) mentén eltért egymástól, ennek ellensúlyozására a megfelelően csoportosított átlagértékeket hasonlítottuk össze egymással (tehát a diplomás amatőr művészeket a diplomás lakossággal, stb.). A kapott eredmények szerint az amatőr művészek szignifikánsan boldogabbnak bizonyultak a lakossági minta tagjainál (4. sz. melléklet). Minél idősebb volt a megkérdezett, annál nagyobb volt a különbség az amatőr művészek javára, ez az összefüggés megegyezett a korábban leírtakkal. A végzettségnél kissé eltérő képet kaptunk: nemcsak a legfeljebb általános iskolát végzettek, hanem a szakmunkások is sokkal boldogabbak voltak, ha végeztek amatőr művészeti tevékenységet. A magasabb végzettségűeknél (érettségizettek vagy diplomások) az amatőrök előnye jóval kisebb. A fiataloknál nincs különbség a két csoport között, az idősebbeknél viszont megint egyértelműen az amatőrök vezetnek.

7. Összefoglalás, következtetések

Az amatőr művészek szubjektív életminősége az amatőr művészeti tevékenységgel összefüggésben igen jelentősen javult. Az összefüggéseket vizsgálva nem lehetett egyértelműen eldönteni, hogy a hátrányosabb vagy az előnyösebb helyzetben élők „profitálhatnak-e” inkább az amatőr művészeti tevékenységből. Az észlelt pozitív hatás erőssége a jövedelemmel nő, a kor és a végzettség tekintetében viszont nem egyértelmű az összefüggés. A két tényezőt együtt vizsgálva kitűnik, hogy az egyes végzettségi csoportokon belül az idősök mindig nagyobb javulást érzékeltek a fiatalokhoz képest. Az idősök relatív előnye a végzettséggel ellentétes irányban változott, tehát a legnagyobb pozitív hatás az alacsony végzettségű idősöknél volt tapasztalható. A fiatalok csoportjában az iskolázottabbak körében volt nagyobb a hatás. A nők kissé erősebb hatást érzékeltek, mint a férfiak. Nagyobb hatás volt tapasztalható azok körében is, akik közösségi keretek közt gyakoroltak, alkottak, illetve mutatták be produkciójukat. Kiemelten fontosnak tűnik a produktum nyilvános bemutatása: akik egyedül alkotnak/gyakorolnak, de vállalják annak közösségi megmérettetését, nagyobb hatásról számoltak be, mint akik eljárnak ugyan egy csoportba, de ebben nem vesznek részt. Kiemeljük az amatőr művészeti versenyek, zsűrizések szerepét: a teljesítmény külső elismerése fontos eleme az amatőr művészeti tevékenység hatásának. Az egyes művészeti ágak hatása a szubjektív életminőségre jóval kisebbnek bizonyult, mint a kemény szociodemográfiai változók, illetve a tevékenység közösségi/individuális jellege. Magát a művészeti ág választását is erősen behatárolják a lehetőségek: a helyben elérhető kínálat, a „belépési küszöb” magassága (befektetés pénzben, időben és tudásban).

Az amatőr művészeti tevékenység hatása négy elkülönült dimenzióban hat az életminőségre: pszichoszociális érettség, kommunikációs készségek, kapcsolati háló, testi egészség. A kommunikációs készséget kivéve minden más szempontból – pszichoszociális érettség, kapcsolati háló és testi egészség – minél kedvezőbb anyagi helyzetben van valaki, annál nagyobb hatást tud kiváltani nála az amatőr művészeti tevékenység. A testi egészségnél és a pszichoszociális érettségnél egyértelműen azoknál következett be a legnagyobb hatás, akik az adott szempontból amúgy is kedvezőbb helyzetben voltak (az egészségnél a fiatalok, az érettségnél az idősebbek esetében). A kapcsolati háló dimenzióban a hatás ugyan a legnagyobb ismeretségi, baráti körrel rendelkező fiataloknál volt a legerősebb, az e tekintetben leghátrányosabb helyzetű idősök körében a hatás mértéke azonban meghaladta a középkorúaknál tapasztalhatót. Az egyes műfajok hatását tekintve a várható eredményeket kaptuk: az egészségi helyzet javulása a táncsal mutatta a legerősebb összefüggést, a kommunikációs készségé pedig a színjátszással, általában véve pedig az előadóművészetekkel. Az érettség ezzel szemben a képzőművészettel, illetve a népi tárgyalkotó művészettel függött össze leginkább, feltehetően az alkotás jellemzően individuális voltából adódóan.

Összefoglalva a kutatás eredményeit, az amatőr művészeti tevékenység igen jelentős pozitív hatást tud gyakorolni a benne résztvevők életére, különösen az idősök és az alacsonyabb végzettségűek esetében, ehhez képest a magyar társadalomban viszonylag kevesen tudnak/akarnak vele foglalkozni. Egy 2005-ös felmérés szerint a magyar lakosság 28%-a foglalkozik valamilyen művészeti tevékenységgel (Dudás-Hunyadi, 2005:83), ez a 14-70 éves lakosságra vetítve mintegy kétmillió embert jelent. Az impozáns számok és jelentős művészeti hagyományaink (kórusmozgalom, táncházmozgalom) ellenére nemzetközi összehasonlításban erős lemaradásban vagyunk. A 2003-as Eurobarometer vizsgálat a 2004-ben belépő 10 és 3 még bebocsátásra váró

ország adatait összehasonlítva azt az eredményt hozta, hogy a 13 ország közül csak a 12. helyet tudtuk elérni (Hunyadi, 2005:73). A lemaradás mellett a helyzetet súlyosbítja a hozzáférés egyenlőtlensége is: míg a 3-5 ezer fős települések közül szinte mindegyiken működik alkotó művelődési közösség (95%), addig az ezer fő alattiaknak kevesebb, mint a felén (44%) (Hunyadi - G. Furulyás - Talata-Dudás, 2005:22). A hozzáférés területi egyenlőtlensége ellenére az a részvételben csak kisebb eltérések mutatkoznak e változó mentén (falvak: 23%, Budapest: 33%); az egyenlőtlenség jóval nagyobb mértékű a kor, illetve a végzettség tekintetében. Az amatőrök aránya éppen azoknál a legalacsonyabb, akiknél a legkedvezőbb hatást tudja kifejteni: a 60-70 éveseknél csupán 14%, míg a 14-17 éveseknél ennek majdnem négyszerese. A végzettséget nézve szintén nagyok a különbségek: a diplomások közül (41%) majdnem négyszer annyian foglalkoznak művészeti tevékenységgel, mint az alapfokú végzettségűek körében (11%).

A közművelődés egyik alapfeladata volt mindig az amatőr művészeti tevékenység generálása, befogadása, támogatása, szakmai-módszertani mentorálása képzésekkel, zsűrizések, felmenő rendszerű versenyek, stb. szervezésével. Fenti elemzés alátámasztja, hogy az amatőr művészeti tevékenység nagymértékben hozzájárulhat az egyén társadalmi integrációjához és a társadalom harmonikus működéséhez.

Felhasznált irodalom:

ALBERT, Fruzsina – Dávid, Beáta (2003): 5.1 Az emberi kapcsolatok alakulása Magyarországon a XX. század utolsó évtizedében. Kutatási jelentés. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a592.pdf>, 1-13 p.

CSÍKSZENTMIHÁLYI, Mihály (1997): FLOW. Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1-150 p.

DUDÁS, Katalin – HUNYADI, Zsuzsa (2005): Találkozások a kultúrával 6. A hagyományos (színház, hangverseny, kiállítás) és a modern tömegkultúra (mozi, könnyűzenei koncert) helye és szerepe a kulturális fogyasztásban. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 81-83 p.

DURKÓ, Mátyás: Andragógia. (A felnőttnevelés és közművelődés új útjai). Magyar Művelődési Intézet, Budapest, 1999, 66-79 p.

EURYDICE (2002): Kulcskompetenciák Egy kialakulóban lévő fogalom az általános kötelező oktatás területén. www.nefmi.gov.hu/europai-unio-oktatas/osszehasonlito/kulcs-001-186, 17 p.

GRANOVETTER, Mark: A gyenge kötések ereje: A hálózatelemzés felülvizsgálata. In: Angelusz Róbert és Tardos Róbert (szerk.): *Társadalmak rejtett hálózata*. Budapest, Magyar Közvéleménykutató Intézet, Budapest, 371-400 p.

GUETZKOW, Joshua: How the Arts Impact Communities: An introduction to the literature on arts impact studies. Princeton University, 2002. Working Paper Series, 20. 2-20 p.

HUNYADI, Zsuzsa – G. FURULYÁS, Katalin – TALATA-DUDÁS, Katalin (2012): A kistépülések közkulturális kínálata I. SZÍN 17/3 4-24 p.

HUNYADI, Zsuzsa (2005): Találkozások a kultúrával 7. Kulturálódási és szabadidő eltöltési szokások, életmód csoportok. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, 71-73 p.

KÁVA KULTURÁLIS MŰHELY EGYESÜLET - DICE Konzorcium (2010): DICE – a kocka el van vetve. Kutatási eredmények és ajánlások a tanítási színház és dráma alkalmazásával kapcsolatban. Letölthető: www.dramanetwork.eu 5-8 p.

KISS, László (2001): Amatőr-amatőrség. In (Főszerk.: Kovácsné Bíró, Ágnes): Alkotó emberek. Amatőr művészetek az ezredfordulón. Nemzeti Kulturális Örökség Múzeuma Közművelődési Főosztálya, 21-45 p.

KOPP, Mária – MARTOS, Tamás: A magyarországi gazdasági növekedés és a társadalmi jóllét, életminőség viszonya. Beszámoló a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának 2010. évi tevékenységéről. Függelék.2011, 1-12 p.

KOPP, Mária – SKRABSKI, Árpád (2009): Magyar lelkiállapot az ezredforduló után. In: Távlatok/86 - 2009. Karácsony, 32-52 p.

LÁGLER, Péter: Szerelem vagy szakma? A profi és az amatőr. In: Magyarország médiakönyve 2002. 45-60 p.

LENNERT, Zsuzsanna (2009): Utasi Ágnes: Éltető kapcsolatok. Szociológiai Szemle 2009/3, 147–151 p.

PAPP, Oszkár (1986): Amatőr művészet – amatőr képzőművészet. In (szerk.: Kerékgyártó, István – Kiss, Mihály): Mérleg '85. Tanulmányok, dokumentumok az amatőr képzőművészetről I. Budapest, Országos Közművelődési Központ Módszertani Intézete, 13-38 p.

PUTNAM; Robert D. (2004): A prosperáló közösség. A társadalmi tőke és a közélet. Parola, 2004/3, 3-5 p.

SELIGMAN, Martin (2011): Flourish - élj boldogan! A boldogság és a jól-lét radikálisan új értelmezése. Budapest, Akadémiai Kiadó, 19-20 p.

TEPPER, J. Steven at al.: Artful living: Examining the relationship between artistic practice and subjective wellbeing accross three national surveys. The Curb Center For Art, Enterprise & Public Policy at Vanderbilt University, February 16, 2014, 6-27 p.

1. sz. melléklet

Az amatőr művészeti tevékenység hatását sűrítő főkomponens és az eredeti itemek összefüggése

Korrelációs együtthatók

Magabiztosabb	0,709
Toleránsabb, megértőbb	0,693
Felelősségteljesebb, megbízhatóbb	0,690
Jobban ismeri saját erősségeit és gyengeségeit	0,676
Hasznosabbnak érzi magát a közösségben, a társadalomban	0,652
Könnyebben áll szóba idegenekkel	0,651
Jobban szeret tanulni, új dolgokat megismerni	0,647
Jobban tud másokkal együtt, csapatban dolgozni	0,641
Türelmesebb	0,638
Kreatívabb, több ötlete van	0,634
Pozitív hatással van a munkájára	0,625
Boldogabb lett, jobban érzi magát	0,582
Ki mer emberek elé <u>állni</u> beszélni	0,582
Több barátja lett	0,580
Több ismerőse lett	0,535
Jobban érdeklik a települése dolgai	0,522
Egészségesebb	0,517
Jobb lett a mozgása	0,410
Jobb lett a kezűgyessége	0,366

2. sz. melléklet

Az amatőr művészeti tevékenység hatását tömörítő faktorok és az eredeti itemek összefüggése

Korrelációs mátrix

	pszicho- szociális érettség	kapcsolati háló	<u>kommuniká- ciós</u> készség	testi egészség
Boldogabb lett, jobban érzi magát	0,44513	0,44184	0,20653	0,14877
Több ismerőse lett	0,21289	0,92693	0,18659	0,07250
Több barátja lett	0,27426	0,80195	0,22093	0,15137
Ki mer emberek elé állni beszélni	0,28163	0,17585	0,86419	0,10661
Könnyebben áll szóba idegenekkel	0,36484	0,22315	0,83732	0,12440
Jobban tud másokkal együtt, csapatban dolgozni	0,44445	0,34548	0,50002	0,12368
Pozitív hatással van a munkájára	0,61946	0,23957	0,22496	0,12069
Kreatívabb, több ötlete van	0,66303	0,23059	0,22278	0,08161
Jobb lett a kezűgyessége	0,37957	0,08815	0,08575	0,16198
Magabiztosabb	0,60885	0,24072	0,44607	0,20243
Felelősségteljesebb, megbízhatóbb	0,63662	0,16434	0,36534	0,22466
Jobb lett a mozgása	0,20691	0,13098	0,16416	0,70913
Egészségesebb	0,28276	0,12769	0,09691	0,96530
Türelmesebb	0,59915	0,11811	0,14903	0,33027
Toleránsabb, megértőbb	0,59926	0,17271	0,23285	0,26096
Jobban szeret tanulni, új dolgokat megismerni	0,72464	0,13932	0,16164	0,15779
Jobban ismeri saját erősségeit és gyengeségeit	0,73473	0,16309	0,20965	0,17435
Hasznosabbnak érzi magát a közösségben, a társadalomban	0,66573	0,25151	0,22965	0,09513
Jobban érdeklik a települése dolgai	0,52577	0,11867	0,20486	0,10839

3. sz. melléklet

Standardizált Beta együtthatók értéke lineáris regressziós modellekben

	Érettség	<u>Kommunikációs</u> készség	Kapcsolati tőke	Testi egészség
nem	0,062	-0,045	-	-
kor	0,061	-	-	-0,055
településnagyság	-	-0,036	-	0,031
hányféle tevékenységet folytat	-	-	-	-0,086
kapott-e már díjat	0,102	0,079	0,105	0,032
be szokta mutatni a produkciót	0,033	-	0,076	-
éneklés	-	0,065	-	-0,061
zenélés	-	-	0,047	-
tánc	-	-	-	0,321
színjátszás	-	0,107	-	-
képzőművészet	0,060	-	-0,034	-
népi tárgyalakotó <u>műv.</u>	0,101	-0,046	-	-

- a nem szignifikáns kapcsolatokat nem tüntettük fel

4. sz. melléklet

Milyen gyakran volt boldog az utóbbi 4 hétben

Átlagértékek

1 = soha, 4 = mindig

Kor	Iskolai végzettség	lakossági minta	amatőr művészek	különbség
25-39	8 ált v kevesebb	3,67	4,50	0,83
	szakmunkásképző	3,65	3,80	0,15
	érettségi	3,95	3,91	-0,04
	diploma	3,93	3,96	0,03
	Total	3,88	3,93	0,05
40-59	8 ált v kevesebb	3,50	3,86	0,36
	szakmunkásképző	3,50	3,97	0,47
	érettségi	3,70	3,87	0,17
	diploma	3,73	3,88	0,15
	Total	3,60	3,89	0,29
60+	8 ált v kevesebb	3,45	3,95	0,50
	szakmunkásképző	3,66	3,98	0,32
	érettségi	3,67	3,89	0,22
	diploma	3,62	3,91	0,29
	Total	3,58	3,93	0,35
Total	8 ált v kevesebb	3,49	3,94	0,46
	szakmunkásképző	3,57	3,95	0,38
	érettségi	3,80	3,89	0,08
	diploma	3,81	3,92	0,11
	Total	3,68	3,92	0,23